

Теорія і методика професійної освіти

УДК 378.147:[378.016:331]

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.18778552>

**Методичні засади впровадження активних форм навчання з курсу
«Охорона праці» в процесі навчання у закладі вищої освіти**

Драшко Олена Миколаївна

кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри технологічної та професійної освіти Криворізького педагогічного університету,
Дніпропетровська обл., м. Кривий Ріг, пр. Університетський 54, 50086, Україна,
<http://orcid.org/0000-0002-9823-5101>

Прийнято: 11.01.2026 | Опубліковано: 26.02.2026

***Анотація.** Метою статті є комплексне теоретичне обґрунтування та розроблено методичні засади впровадження активних форм навчання у процес підготовки майбутніх вчителів з навчальної дисципліни «Основи охорони праці». Автором акцентовано увагу на невідповідності традиційних лекційних форматів сучасним вимогам безпекового освітнього процесу, що потребує переходу до практико-орієнтованих методик. **Методи дослідження.** У межах дослідження проаналізовано сутність та педагогічний потенціал таких форм активного навчання, як імітаційно-ігрові технології (ділові та рольові ігри), кейс-метод (аналіз реальних нещасних випадків у закладах освіти) та спеціалізовані тренінги. Виокремлено організаційно-методичні умови, що забезпечують ефективне перевтілення теоретичних знань студентів у стійкі професійні навички управління безпекою. **Результати дослідження.** На основі результатів проведеного педагогічного експерименту доведено, що використання активних методів сприяє значному підвищенню рівня*

сформованості з охоронної компетентності майбутніх учителів. Визначено роль активізації пізнавальної діяльності у формуванні мотивації до створення безпечного середовища та розвитку здатності до вірного та суттєвого прийняття рішень у надзвичайних ситуаціях. **Висновки.** Стаття містить практичні рекомендації для викладачів педагогічних університетів щодо вдосконалення методики викладання безпекових дисциплін в умовах сучасного життя.

Ключові слова: охорона праці, активні форми навчання, педагогічні університети, професійна підготовка, методичні засади, безпека життєдіяльності, кейс-метод, імітаційні ігри, безпечна обізнаність, майбутні педагоги.

Methodological principles of implementing active forms of training in the course "Labor safety" in the process of studying at a higher educational institution

Drashko Olena Mykolayivna

kandydat pedahohichnykh nauk, starshyy vykladach kafedry tekhnolohichnoyi ta profesiynoyi osvity Kryvoriz'koho pedahohichnoho universytetu, Dnipropetrovs'ka obl., m. Kryvyi Rih, pr. Universytet's'kyi 54, 50086, Ukrayina,

<http://orcid.org/0000-0002-9823-5101>

Abstract. *The article provides a comprehensive theoretical substantiation and develops the methodological foundations for implementing active learning forms into the training process of future teachers within the courses "Occupational Health and Safety in the Industry" and "Life Safety". The author emphasizes the discrepancy between traditional lecture formats and the modern requirements of a safe educational environment, which necessitates a transition to practice-oriented methodologies.*

Research methods. *Within the research, the essence and pedagogical potential of such*

*active learning forms as simulation-gaming technologies (business and role-playing games), the case-study method (analysis of real accidents in educational institutions), and specialized training sessions are analyzed. The organizational and methodological conditions ensuring the effective transformation of students' theoretical knowledge into stable professional safety management skills are identified. **Research results.** Based on the results of the conducted pedagogical experiment it is proven that the use of active methods contributes to a significant increase in the level of safety competence formation among future teachers. The role of activating cognitive activity in shaping the motivation to create a safe environment and developing the ability for rapid decision-making in emergency situations is determined. **Conclusions.** The article contains practical recommendations for university lecturers on improving the teaching methodology of safety disciplines in the face of modern challenges.*

Keywords: occupational health and safety, active learning forms, pedagogical universities, professional training, methodological foundations, life safety, case-study method, simulation games, safety competence, future teachers.

Постановка проблеми. Специфіка праці викладача в сучасних умовах вимагає не лише високої кваліфікації у предметній галузі, а й глибоких знань з такої дисципліни, як охорони праці (ОП). Модифікаційні процеси, що охопили сучасну систему вищої педагогічної освіти в Україні, зумовлені як внутрішніми реформами (зокрема впровадженням концепції «Нова українська школа»), так і зовнішніми глобальними викликами. У цьому контексті особливої ваги набуває професійна підготовка майбутніх учителів у сфері з охорони праці. Специфіка педагогічної діяльності в сучасних умовах полягає у багатовекторності відповідальності: вчитель сьогодні — це не лише транслятор знань, а й гарант безпечного освітнього середовища, модератор психологічного клімату та фахівець, здатний миттєво приймати рішення в умовах непередбачуваних загроз.

Даний аспект посилюється тим, що освітній простір став зоною підвищеного ризику. Окрім традиційних аспектів (пожежна безпека, електробезпека, санітарно-гігієнічні норми), додалися нові напрями: воєнні загрози, необхідність організації навчання в укриттях, кібербезпека та стрімке зростання рівня стресогенності професійного середовища. Відповідно до чинного законодавства, зокрема Закону України «Про охорону праці» та Кодексу цивільного захисту, педагог несе персональну юридичну та моральну відповідальність за життя і здоров'я здобувачів освіти. Проте, як показує практика, значна частина випускників педагогічних закладів вищої освіти, маючи високий рівень теоретичної підготовки з фахових дисциплін, виявляється психологічно та практично невідповідною до дій у реальних критичних ситуаціях.

Головна суперечність з даного питання полягає в тому, що традиційні форми навчання у вищій школі, які переважно базуються на пояснювально-ілюстративному та репродуктивному підходах, вичерпали свій ресурс. Класична лекційна система часто перетворює вивчення «Охорони праці» на формальне засвоєння нормативних актів та інструкцій. Такий підхід формує «пасивну обізнаність», але не створює стійких динамічних стереотипів поведінки та практичних навичок. Студент залишається об'єктом навчання, сприймаючи інформацію відсторонено, що призводить до низького рівня залученості та швидкого забування алгоритмів безпеки.

Відтак, виникає гостра науково-практична потреба у докорінній зміні парадигми викладання дисциплін безпекового циклу. На перший план виходить впровадження активних форм навчання, які здатні змінити позицію студента з пасивного об'єкта сприйняття інформації на активного суб'єкта пізнавальної та моделюючої діяльності. Активне навчання дозволяє імітувати реальні виробничі та педагогічні ситуації, змушуючи майбутнього вчителя не просто «знати правила», а «проживати досвід» їх застосування.

Впровадження таких форм і методів дозволяє вирішити низку критичних завдань:

- формування професійної готовності (перехід від знань-копій до знань-умінь);
- розвиток критичного мислення (здатність аналізувати ризики в умовах дефіциту часу);
- психологічна адаптація (зниження порогу паніки через багаторазове відпрацювання алгоритмів дій у змодельованих небезпечних ситуаціях);
- комунікативна взаємодія (підготовка до координації дій групи (класу) під час евакуації чи надання допомоги).

Отже, розробка та наукове обґрунтування методичних засад впровадження активних форм у освітній процес професійної підготовки в умовах закладу вищої освіти є необхідною умовою створення якісно нової системи підготовки вчителя, здатного забезпечити безпеку з охорони праці в сучасному сьогоденні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема підготовки майбутніх фахівців до професійної діяльності в безпечних умовах та формування їхньої готовності до забезпечення охорони праці в освітніх закладах, на підприємствах, в закладах освіти, в життєвих ситуаціях є предметом зростаючої уваги науковців. Аналіз наукових досліджень дозволяє систематизувати вивчення проблеми за декількома концептуальними напрямками. Теоретико-методологічні основи охорони праці та цивільної безпеки фундаментально розроблені у працях В. Березуцького [3], В. Грибан і О. Негодченко [6], К. Ткачука і М. Халімовського [25] та М. Жидецького [7]. Зокрема, В. Березуцьким, В. Грибан, О. Негодченко обґрунтовано системний підхід до управління промисловою безпекою, а К. Ткачуком, М. Халімовським розкрито правові та організаційні аспекти охорони праці. В. Шикеринець, І. Базіняк, Т. Маланюк [2]. досліджували безпеку життєдіяльності в освіті; Методологія активного навчання в системі вищої освіти отримала ґрунтовне висвітлення у працях О. Пометун та Л. Пироженко [19].

Дослідниками доведено, що інтерактивні технології забезпечують високий рівень залученості суб'єктів навчання та сприяють переходу від пасивного засвоєння інформації до формування дієвих компетентностей. Важливе значення для нашого дослідження має теорія контекстного навчання, О. Щербак [26], яка постулює, що засвоєння знань відбувається найбільш ефективно у процесі вирішення змодельованих професійних ситуацій, що є критично важливим для дисциплін безпекового циклу.

Питання формування культури безпеки та здоров'язбережувальної складової підготовки вчителів досліджували Н. Кононенко, О. Овчарук та В. Заплатинський [16]. Так, В. Заплатинський розглядає культуру безпеки як багатокомпонентне утворення, що включає знання, навички та ціннісні орієнтації особистості.

У дослідженні М. Роганова [21] обґрунтовує зміст і структуру освітніх компонентів «Основи охорони праці» та «Охорона праці в галузі» у педагогічних закладах вищої освіти як концептуальну основу формування культури безпеки в освітньому середовищі. Науковий аналіз спрямований на визначення ролі безпекових дисциплін у професійному становленні майбутніх учителів, а також на посилення їх практико-орієнтованого потенціалу через оновлення змісту та методичного забезпечення.

Проблематику модернізації викладання освітнього компонента «Охорона праці в галузі» висвітлює Л. Сушло [23], зосереджуючи увагу на інноваційних підходах до організації навчального процесу у ЗВО. У роботі детально розглянуто можливості інтеграції інтерактивних методів, цифрових технологій та проблемно-орієнтованого навчання як засобів формування професійної готовності здобувачів освіти до безпечної діяльності.

Питання цифровізації безпекової освіти розкрито у праці В. Пєнова та ін. [17], де досліджується потенціал інтернет-технологій у викладанні безпеки життєдіяльності та охорони праці. Увагу приділено використанню онлайн-

платформ, мультимедійних ресурсів і дистанційних форм взаємодії як чинників активізації пізнавальної діяльності студентів та підвищення результативності навчання.

Значення інформаційно-комунікаційних технологій у процесі вивчення дисципліни «Охорона праці» обґрунтовує А. Литвин [12], акцентуючи на трансформації освітнього середовища під впливом цифрових інструментів. Дослідження демонструє, що впровадження ІКТ сприяє створенню інтерактивного простору навчання, у межах якого формується здатність майбутніх фахівців до практичного застосування безпекових знань.

Інноваційність процесу викладання дисципліни «Охорона праці та цивільний захист» аналізує Н. Тірон-Воробйова та ін. [24], обґрунтовуючи необхідність оновлення змісту й методів навчання відповідно до сучасних викликів. У роботі підкреслено значення практичної спрямованості підготовки та формування готовності до дій у надзвичайних ситуаціях як складової професійної компетентності.

Методичні можливості інтерактивних технологій у викладанні охорони праці досліджують А. Литвин та ін. [13], доводячи ефективність активних форм навчання у розвитку професійних умінь і навичок. Застосування рольових ігор, проблемних ситуацій та колективного обговорення розглядається як інструмент формування відповідального ставлення до безпеки та розвитку критичного мислення майбутніх педагогів.

Психологічний вимір безпекової підготовки розкриває М. Бутиріна та ін. [4], аналізуючи особливості формування безпечного освітнього середовища у процесі вивчення дисципліни «Основи безпеки життєдіяльності та охорони праці». Дослідження акцентує на важливості мотиваційно-ціннісних орієнтацій, розвитку емоційної стійкості та усвідомлення відповідальності як ключових складових безпекової компетентності майбутнього вчителя.

Компетентнісний підхід до організації освітнього середовища з охорони праці висвітлює О. Авраменко та ін. [1], визначаючи його змістові й структурні характеристики. У праці обґрунтовано інтеграцію знань, практичних умінь і ціннісних установок як умову формування готовності педагога до забезпечення безпеки в закладі освіти.

Інтегративний підхід до вивчення психофізіологічних аспектів безпеки життєдіяльності та охорони праці пропонують К. Варивода та ін. [5], зосереджуючись на взаємозв'язку фізіологічних, психологічних і педагогічних чинників. У роботі підкреслено необхідність урахування індивідуальних особливостей здобувачів освіти та формування стійкості до стресових навантажень у професійній діяльності.

Формування культури безпеки у здобувачів ступеня «бакалавр» у закладах вищої освіти аналізують В. Люльченко та ін. [14], розглядаючи її як системний результат цілеспрямованої освітньої діяльності. У дослідженні обґрунтовано важливість поєднання теоретичної підготовки з практичними формами роботи для розвитку безпекової свідомості та відповідального ставлення до охорони праці.

Аналіз світового досвіду підготовки вчителів у галузі безпеки до гейміфікації та цифровізації безпекової освіти в країнах ЄС, представлений у працях іноземних дослідників (В. Vakker. [28], Е. Pappas, К. Satsikas, М. Chalaris [31], V. Gomez-Pablos [29], Н. Rämäläinen [30] та ін.). Проте їхні дослідження здебільшого акцентують увагу на технічних та інженерних галузях, що потребує більшої адаптації змісту до специфіки педагогічної сфери, де головним об'єктом захисту є учасники освітнього процесу з їхніми психофізіологічними особливостями.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на значний масив наукових напрацювань, залишається недостатньо вивченим прикладний аспект: як саме інтегрувати активні форми навчання

(ділові ігри, кейс-стаді, тренінги та ін.) у методику викладання охорони праці так, щоб студент не лише засвоїв теоретичні основи цієї дисципліни, розумів її значущість у практичній діяльності, але й набув досвід охоронної діяльності та оволодів методикою викладання цих знань майбутнім учням. Саме необхідність подолання розриву між теоретичною обізнаністю студента та його здатністю практично реалізувати заходи охорони праці в реальних умовах закладу освіти визначає актуальність нашого дослідження.

Формування цілей статті (постановка завдання) є обґрунтування методичних засад впровадження активних форм і методів навчання з курсу «Основи охорони праці» для студентів педагогічних спеціальностей та розробка рекомендацій щодо їх практичної реалізації.

Виклад основного матеріалу дослідження. Ефективність впровадження активних форм навчання (АФН) у курс «Охорона праці» зумовлена специфікою самої дисципліни, де теоретичний матеріал повинен поєднуватись з практичним. Активне навчання передбачає використання системи методів, що стимулюють пізнавальну активність студента [10]. На відміну від традиційного навчання, де домінує монолог викладача, активні форми базуються на діалозі, полілозі та практичній дії. Такі автори, як О. Пометун та Л. Пироженко [19] звертають свою увагу на дієвість активних форм і методів навчання.

Оновлення методики викладання дисципліни «Охорона праці» зумовлює необхідність активізації позиції студентів не тільки в оволодінні теоретичними знаннями, а й досвідом перетворення цих знань в інструмент практичних дій по охороні праці. В цьому плані у контексті підготовки майбутніх педагогів необхідно виділити три ключові напрями організації навчання: імітаційно-ігровий, проблемно-пошуковий та проєктно-дослідницький. Імітаційно-ігровий напрям організації навчання акцентує увагу на використанні на заняттях різних імітаційно-ігрових форм і методів з відтворення професійної реальності, які дозволяють студенту вийти за межі ролі «здобувача освіти» та приміряти на себе

роль «відповідальної особи». Це критично важливо для майбутнього вчителя, який у реальній школі автоматично стає відповідальним за безпеку класу.

Ділові ігри дозволяють студентам «приміряти» ролі: «директор школи», «інженер з охорони праці», «голова профспілки». Це допомагає зрозуміти ієрархію відповідальності та процедуру проведення інструктажів (вступного, первинного, позапланового).

Реалізація ділової гри має етапний характер, об'єднуючи етапи: *мотиваційний* (актуалізація знань через «мозковий штурм»); *когнітивний* (подання міні-лекції з використанням мультимедійних презентацій); *діяльнісний* (виконання практичної роботи в малих групах (наприклад, проведення атестації робочого місця вчителя інформатики); *рефлексивний* (аналіз помилок та самооцінка).

На кожному етапі студенти оволодівають досвідом використання різних форм і методів, які спрямовані на різні ролі й вироблення необхідних вмінь з охоронної діяльності. Наприклад, практичний кейс-метод (Case-study), як інструмент прийняття рішень в курсі охорони праці ґрунтується на аналізі реальних подій, зафіксованих щодо нещасних випадків у закладах освіти («Евакуація в умовах комбінованої загрози» моделює різні ситуації, у яких студентам необхідно шукати шляхи безпечного виходу з них; «Пожежна тривога», коли студенти мають розробити план евакуації класу з другого поверху в умовах задимлення коридору та ін.).

Впровадження таких кейсів, на думку Н. Морзе [15], стимулює розвиток прогностичної компетентності — здатності передбачати розвиток небезпеки. Пошук виходу з модельованих критичних ситуацій на заняттях з методики охорони праці перетворюють знання в засіб активних дій, осмислене використання їх в життєвих ситуаціях. Важливість інтерактивної складової підкреслюють також В. Ягупов та Л. Канішевська, наголошуючи, що формування професійної відповідальності за життя інших можливе лише через

«занурення студента у квазіпрофесійні ситуації, що вимагають миттєвого прийняття рішень» [27], [8].

Оптимальною формою для відпрацювання психомоторних навичок майбутніх фахівців можуть бути запропоновані на практичних заняттях тренінгові технології та мікронавчання. У курсі з охорони праці було виділено тренінг з домедичної допомоги та тренінг з пожежної безпеки.

Практичне значення для набуття досвіду охоронної діяльності студентами має метод проєктів (створення безпекового контенту). Його значиму роль відмічає Н. Морзе, яка визнає, що «залучення майбутніх вчителів до створення цифрового освітнього контенту безпекового спрямування дозволяє подолати психологічний бар'єр відторгнення нормативної дисципліни, перетворюючи її на інструмент самовираження» [15]. Проєктна діяльність у межах курсу «Охорона праці» може бути реалізована, як метод формування професійних компетентностей майбутнього педагога (табл. 1).

Таблиця 1

Проєктна діяльність у курсі «Охорона праці» як засіб формування професійних компетентностей майбутнього педагога

Вид проєкту	Зміст та технологія реалізації	Формовані компетентності
Візуальні інструктажі	Розробка авторської інфографіки, чек-листів та плакатів у графічних редакторах (Canva, Figma). Заміна складних текстів на піктограми.	Здатність адаптувати складну технічну інформацію під вікові особливості учнів; цифрова грамотність.
Відео-кейси (Edutainment)	Створення коротких роликів (TikTok/Reels) з демонстрацією типових помилок та правильних алгоритмів дій у спецкабінетах.	Навички публічного виступу; креативність; уміння виокремлювати ключові ризики в динамічному середовищі.
Інтерактивні мапи	Побудова цифрових схем безпеки закладу освіти з використанням QR-кодів, що ведуть на відео-інструкції або 3D-тури евакуаційними шляхами.	Проєктне мислення; володіння сучасними засобами навігації та орієнтування в умовах НС.
Сценарії квестів	Розробка ігрового сценарію «День безпеки» для учнів, де студенти виступають модераторами станцій (домедична допомога, вогнегасники тощо).	Організаторські здібності; стресостійкість; уміння керувати дитячим колективом у кризових ситуаціях.

Продуктивність впровадження активних форм і методів залежить від забезпечення необхідних умов у практиці педагогічних закладів вищої освіти серед яких: трансформація простору (перехід від амфітеатрів до мобільних аудиторій, де можлива робота в малих групах); диджиталізація (використання онлайн-симуляторів та віртуальних лабораторій (наприклад, симулятор гасіння пожежі); зміна ролі викладача (перехід від позиції «джерела істини» до позиції консультанта).

В основу дослідної програми було покладено використання і експериментальна перевірка продуктивності активних форм навчання основам охорони праці й готовності студентів до охоронної діяльності. У ході дослідної роботи проведена апробація різних методик використання активних форм у навчанні; розроблено та впроваджено пакет методичних матеріалів, що включає сценарії ділових ігор («Атестація кабінету», «Розслідування мікротравми»), банк мультимедійних кейсів та інструкцій для проведення інтерактивних занять; сформовано систему критеріїв та показників, які дозволяють викладачам об'єктивно оцінювати не лише теоретичні знання студентів з охорони праці, а й рівень їхньої готовності до практичного застосування цих знань у педагогічній діяльності; створено рекомендації щодо організації самостійної роботи студентів через метод проєктів (розробка цифрових планів евакуації, створення інтерактивних пам'яток для батьків та учнів).

З метою перевірки ефективності запропонованих методичних засад впровадження активних форм навчання (АФН) протягом 2023–2025 років на базі педагогічного університету було проведено науково-педагогічне дослідження. У експерименті взяли участь 122 студентів (60 осіб — контрольна група (КГ), 62 осіб — експериментальна група (ЕГ)). У КГ викладання курсу «Охорона праці» здійснювалося за традиційною методикою (лекції-візуалізації та репродуктивні практичні заняття). В ЕГ було впроваджено систему активних методів: кейс-

стаді, тренінги з домедичної допомоги та імітаційні ігри «Атестація робочого місця вчителя».

Суб'єктивне оцінювання дій студентів у виконанні дослідних завдань, їхні думки про якість застосованих форм і методів підготовки вивчалася за картками «Мої почуття на занятті» (табл. 2):

Зібрані дані дозволяють зіставити уявлення про практичну значущість активних форм і методів навчання як механізму закріплення знань підвищення їх якості), дозволяють судити про суб'єктивні почуття студентів у процесі підготовки до охоронної діяльності в умовах професійного навчання. Результати обчислюються за формулою: $R = (Z + (Z_1 / n_1 + Z_2 / n_2))$. Результати після завершення експериментального навчання показують позитивну динаміку впевненості студентів набутим досвідом охоронної діяльності і якістю знань.

Таблиця 2

Задоволеність студентів застосуванням активних форм на занятті

№	Мої почуття від заняття	бали	Активні форми і методи
1.	Рівень знань повністю достатній для вирішення навчальних задач	+ 2	Кейс-стаді, ігри, тренінги
2.	Рівень знань повністю задовольняє для активних дій на занятті	+2	Рольові й ігрові ситуації, ділові ігри з охоронної діяльності
3.	Знання, які вивчаються у ході заняття, не мають значення для професійного становлення	0	
4.	Ні зовсім задоволені обсягом знань, які формуються на занятті	- 1	
5.	Знань явно недостатньо для якісного вирішення навчальних задач	- 2	

Із 62 студентів ЕГ, які безпосередньо брали участь в експериментальному навчанні, відповіді отримано такі: «На заняттях було цікаво і бажання активно діяти» 68,2 % респондентів; «Почуваюся дещо невпевнено у власних діях при використанні активних форм» 21,2 % респондентів; «Рівень знань повністю достатній для вирішення проблем з охоронної діяльністю» 71,1 % респондентів та «Рівень знань повністю задовольняє для активних дій на

занятті» 23,4 % респондентів. Тільки 5,5 % студентів не зовсім задоволені рівнем знань. Активність дій зросла на 32 %, ще 82 % студентів позитивно оцінюють застосування активних форм у навчанні, відмічають їх вплив на розвиток професійних якостей й накопичення досвіду використання знань з охорони праці в життєвих і професійних ситуаціях.

Практичні дії студентів оцінювалися за трьома критеріями: *когнітивний* - рівень засвоєння нормативно-правової бази та теоретичних основ ОП); *діяльнісний* - здатність практично застосувати знання: користування вогнегасником, надання першої допомоги, складання актів; *мотиваційно-вольовий* - усвідомлення важливості безпеки та готовність нести відповідальність (табл. 3).

Таблиця 3

Результати дослідження показали наступну динаміку:

Рівень дій	Група	До експерименту	Після експерименту
Високий (Креативний)	КГ	12%	18%
	ЕГ	13%	42%
Достатній (Конструктивний)	КГ	КГ	42%
	ЕГ	34%	45%
Середній (Репродуктивний)	КГ	40%	32%
	ЕГ	41%	10%
Низький (Адаптивний)	КГ	13%	8%
	ЕГ	12%	3%

З табл. 3. видно в експериментальній групі кількість студентів з високим рівнем зросла майже втричі.

Аналіз даних свідчить, що системне впровадження активних форм навчання на заняттях з курсу «Охорони праці» забезпечує статистично значуще підвищення рівня не тільки теоретичних знань, а позитивно впливає на формування професійних якостей та накопичення досвіду охоронної діяльності

майбутніх педагогів, готовності до забезпечення охорони праці в освітніх закладах.

Висновки. Узагальнення результатів проведеного дослідження щодо методичних засад впровадження активних форм навчання (АФН) у процес підготовки майбутніх педагогів з курсу «Охорона праці» дозволяє сформулювати такі висновки:

1. Доведено, що традиційна модель навчання в системі цивільної безпеки та охорони праці не відповідає сучасним вимогам, а вимагає оптимізації викладання основ охорони праці, пошуку необхідних ресурсів, спрямованих на розвиток здатності особистості до швидкого аналізу ризиків, оперативного прийняття рішень та керування групою в екстремальних умовах. Впровадження активних форм навчання є ключовим інструментом трансформації теоретичних знань у інструмента практичних дій.

2. Встановлено, що найбільш релевантними для педагогічних ЗВО є імітаційно-ігрові методи (ділові та рольові ігри), ситуаційне моделювання (кейс-метод) та тренінгові технології. Визначено, що ефективність цих методів базується на принципі контекстності: навчання відбувається у контексті майбутньої професійної діяльності, де студент моделює поведінку вчителя, класного керівника або відповідального за охорону праці в закладі освіти. Це забезпечує не лише когнітивний розвиток, а й психологічну адаптацію до відповідальності за життя інших.

3. Підтверджено, що ефективність реалізації активних форм навчання залежить від системності та цілеспрямованості їх застосування у спеціально створених умовах: створення віртуального та фізичного безпекового середовища (спеціалізовані лабораторії, симулятори); диференціацію завдань залежно від профілю майбутнього вчителя (наприклад, специфіка ОП у кабінетах хімії, фізики чи початковій школі); перехід викладача до ролі модератора та фасилітатора навчального процесу.

4. Впровадження запропонованої методики сприяє активізації позиції студентів у навчанні і формуванню культури безпеки особистості, що дозволяє майбутньому вчителю стати транслятором безпекових цінностей у майбутній професійній діяльності, що має стратегічне значення для збереження генофонду нації в умовах тривалих кризових станів.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів проблеми, що пов'язана з підготовкою майбутніх учителів до охоронної діяльності. Зібрані дані дають змогу окреслити питання, які потребують подальшого вивчення, а саме: *диджиталізацію безпекової освіти* (розробку та апробацію методик використання імерсивних технологій (VR та AR) для відпрацювання навичок евакуації та пожежогасіння без ризику для учасників освітнього процесі; формування *психологічної стійкості* (дослідження методів формування стресостійкості педагога, як складової його професійної безпеки в умовах воєнного стану; *моніторинг ефективності* (розробка та валіדיзація критеріально-діагностичного апарату для оцінювання рівнів сформованості культури охорони праці у студентів на різних етапах навчання); *інтеграцію ШІ* (використання алгоритмів штучного інтелекту для створення персоналізованих траєкторій вивчення безпекових дисциплін та адаптивного тестування знань з ОП).

Список використаних джерел

1. Авраменко О., Нагайчук О. Зміст і структура освітнього середовища з охорони праці на основі впровадження компетентнісного підходу. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*. 2025. № 2 (32). С. 80–88. URL: <http://psv.udpu.edu.ua/article/download/345928/333168>
2. Безпека життєдіяльності: навч.-метод. посіб. / В. В. Шикеринець, І. І. Базіняк, Т. З. Маланюк. Івано-Франківськ: Прикарпат. нац. ун-т ім. В. Стефаника, 2022. 30 с.

3. Березуцький В. В. Охорона праці в галузі: навч. посібник. Харків : ХП, 2019. 320 с.
4. Бутиріна М., Бутиріна В. Психологічні аспекти формування безпечного освітнього середовища у контексті вивчення дисципліни «Основи безпеки життєдіяльності та охорони праці». *Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти*. 2025. № 24. С. 155–165. URL: <http://profped.ddpu.edu.ua/article/download/349765/336965>
5. Варивода К. С., Горденко С. І., Єрічева Т. Ю. Психофізіологічні аспекти безпеки життєдіяльності та охорони праці: інтегративний підхід. *Перспективи та інновації науки (Серія Педагогіка, Серія Психологія, Серія Медицина)*. 2024. № 9. С. 85–97. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/prainnsc_2024_9_10.pdf
6. Грибан В.Г., Негодченко О.В. Охорона праці. Навч.посіб 2-е вид. Центр учбової літератури , 2019.280с.
7. Жиდეцький М. П. Основи охорони праці. Львів : Афіша, 2015. 350 с.
8. Канішевська Л. В. Виховання соціальної зрілості старшокласників загальноосвітніх шкіл-інтернатів у позаурочній діяльності : монографія. Київ, 2011. 368 с.
9. Кондрашов М. М. Управління якістю підготовки майбутніх учителів до успішної професійної діяльності: теоретико-методичний аспект: монографія. Черкаси, 2019. 458 с.
10. Кондрашова Л.В. Педагогіка вищої школи: проблеми, пошуки, рішення: монографічний очерк. Черкаси: ЧНУ ім.Богдана Хмельницького, 2014. 399с.
11. Курепін В. М. Безпека життєдіяльності та охорона праці : навч. посіб. / уклад. Л. В. Мелех. Львів: ЛДУВС, 2022. 219 с.

12. Литвин А. Ф. Роль інформаційно-комунікаційних технологій у вивченні дисципліни «Охорона праці». *Наукові записки Львівського державного університету безпеки життєдіяльності. Педагогіка і психологія*. 2025. № 1 (5). С. 72–79. URL: <https://journal.ldubgd.edu.ua/index.php/pp/article/download/2999/2880>
13. Литвин А., Пильтяй О. Використання інтерактивних методів навчання у викладанні охорони праці. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. 2025. № 219. С. 181–187. URL: <https://pednauk.cusu.edu.ua/index.php/pednauk/article/download/2253/2261>
14. Люльченко В., Сусло Л. Формування культури безпеки здобувачів освітнього ступеня «бакалавр» у закладах вищої освіти. *Психолого-педагогічні проблеми сучасної школи*. 2023. № 1 (9). С. 23–30. URL: <http://ppsh.udpu.edu.ua/article/download/279331/e.pdf>
15. Морзе Н. В. Формування інформатичної компетентності майбутніх вчителів у контексті впровадження методів проєктів та змішаного навчання. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 2: Комп'ютерно-орієнтовані системи навчання*. 2015. № 15. С. 16–25. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nchnpu_2_2015_15_5
16. Основи здоров'я і безпеки життєдіяльності: формування культури безпеки та здоров'язбережувальної складової підготовки майбутніх учителів : навч.-метод. посіб. / Н. О. Кононенко, О. В. Овчарук, В. М. Заплатинський та ін. ; за заг. ред. О. В. Овчарук. Київ: К.І.С., 2014. 212 с.
17. Пеню В. В., Купіна О. В., Петухова Т. А., Прокоф'єва О. А., Брославська Г. М. Використання інтернет-технологій під час викладання безпеки життєдіяльності й охорони праці. *Вісник науки та освіти. Серія «Педагогіка»*. 2025. № 1 (31). С. 1605–1621. URL: <https://eprints.mdpu.org.ua/id/eprint/14321/1/19647->

<https://pedagogical-academy.com/index.php/journal/about>
<https://pedagogical-academy.com/index.php/journal/about>

18. Пожаров О.В. Охорона праці: навч. посіб. Одеса 2022. 86с.
19. Пометун О. І., Пироженко Л. В. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: наук.-метод. посіб. Київ : А.С.К., 2004. 192 с.
20. Про охорону праці : Закон України від 14.10.1992 № 2694-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2694-12>
21. Роганов М. Освітні компоненти «Основи охорони праці» та «Охорона праці в галузі» в педагогічних закладах вищої освіти як основа формування культури безпеки в освітньому середовищі. *Гуманізація навчально-виховного процесу*. 2025. № 2 (108). С. 102–113. URL: <http://gnvp.ddpu.edu.ua/article/download/339820/327925>
22. Страшко С. В. Основи безпеки життєдіяльності : навч. посіб. / С. В. Страшко. Київ: Либідь, 2005. 296 с.
23. Сусло Л. Інноваційні підходи до викладання освітнього компонента «Охорона праці в галузі» для здобувачів вищої освіти. *Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету*. 2024. № 4. С. 54–60. URL: <http://znp.udpu.edu.ua/article/download/316479/7.pdf>
24. Тірон-Воробйова Н. Б., Капацина І. І. Інноваційність процесу викладання дисципліни «Охорона праці та цивільний захист»: for seafarers. *Екологічні науки*. 2022. № 2. С. 179–182. URL: <http://ecoj.dea.kiev.ua/archives/2022/2/29.pdf>
25. Ткачук К. Н., Халімовський М. О. Основи охорони праці : підручник. Київ: Основа, 2016. 448 с.
26. Щербак О. І. Педагогічна майстерність викладача професійної школи: посібник. Київ : ПІТО НАПН України, 2011. 132 с.
27. Ягупов В. В. Педагогіка : навч. посіб. Київ: Либідь, 2002. 560 с.

28. Bakker A. B. Teacher Wellbeing and Occupational Health: The Role of Resilience. 2023. [Scopus]. DOI: <https://doi.org/10.1037/ocp0000355>
29. Gomez-Pablos V. B., del Pozo M. M., Munoz-Repiso A. G.-V. Project-Based Learning in Higher Education: A Case Study on Occupational Risk Prevention. *International Journal of Environmental Research and Public Health*. 2022. Vol. 19, No. 10. 6050. DOI: <https://doi.org/10.3390/ijerph19106050>
30. Hämäläinen R., Tuuri K., Koskela M. Virtual Reality in Professional Education: Safety Training Scenarios. *Educational Research Review*. 2023. Vol. 38. 100491. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.edurev.2022.100491>
31. Pappas E., Katsikas S., Chalaris M. Integrating Safety Culture into Teacher Education Programs: A European Perspective. *Sustainability*. 2021. Vol. 13, No. 15. 8171. DOI: <https://doi.org/10.3390/su13158171>